Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (šesto vijeće)

12. svibnja 2021.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Jednako postupanje prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti – Direktiva 79/7/EEZ – Članak 4. stavak 1. – Diskriminacija na temelju spola – Nacionalni propis koji predviđa isplatu dodatka na mirovinu za majčinstvo ženama koje su imale određen broj djece – Isključivanje od prava na taj dodatak na mirovinu žena koje su tražile odlazak u prijevremenu mirovinu – Područje primjene Direktive 79/7/EEZ”

U predmetu C-130/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Radni sud br. 3 u Barceloni, Španjolska), odlukom od 4. ožujka 2020., koju je Sud zaprimio 9. ožujka 2020., u postupku

YJ

protiv

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, C. Toader i M. Safjan (izvjestitelj), suci,

nezavisna odvjetnica: J. Kokott,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za YJ, L. Ripoll Sans, *abogada*,

– za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), A. R. Trillo García i P. García Perea, u svojstvu agenata,

– za španjolsku vladu, M. J. Ruiz Sánchez, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, C. Valero i I. Galindo Martín, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, da u predmetu odluči bez mišljenja,

* Jezik postupka: španjolski

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 1. Direktive Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti (SL 1979., L 6, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 7.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe YJ i Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Nacionalni institut za socijalnu sigurnost, Španjolska) (u daljnjem tekstu: INSS), u vezi s odbijanjem potonjeg da osobi YJ prizna dodatak za majčinstvo u okviru njezine prijevremene starosne mirovine.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Prva i druga uvodna izjava Direktive 79/7 glase:

„budući da članak 1. stavak 2. Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u odnosu na pristup zapošljavanju, strukovnom osposobljavanju i napredovanju te uvjete rada [(SL 1976., L 39, str. 40.)], predviđa da Vijeće [Europskih zajednica], s ciljem osiguranja postupne provedbe načela jednakog postupanja u pitanjima socijalne sigurnosti, skladu s prijedlogom Komisije [Europskih zajednica], donosi odredbe koje utvrđuju njegov sadržaj, područje primjene i mjere za njegovu primjenu; budući da Ugovor [o EEZ-u] ne predviđa posebne ovlasti potrebne u tu svrhu;

budući da bi se načelo jednakog postupanja u pitanjima socijalne sigurnosti trebalo ponajprije provoditi u okviru zakonskih sustava koji pružaju zaštitu od rizika bolesti, invalidnosti, starosti, nesreće na radu, profesionalne bolesti i nezaposlenosti i u okviru [odredbi o socijalnoj] pomoći kada je [njihov] cilj dopuna ili zamjena spomenutih sustava”.

4 Članak 1. te direktive određuje:

„Cilj je ove Direktive postupno provođenje, u području socijalne sigurnosti i drugim elementima socijalne zaštite predviđenima u članku 3., načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti, u daljnjem tekstu ‚načelo jednakog postupanja’.”

5 Članak 4. navedene direktive glasi kako slijedi:

„1. Načelo jednakog postupanja znači nepostojanje svake diskriminacije na temelju spola, bilo izravne ili neizravne, prije svega s obzirom na bračni ili obiteljski status, posebno u odnosu na:

– opseg sustava i uvjeta pristupa tim sustavima,

– obveze uplaćivanja doprinosa i izračun doprinosa,

– izračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja s obzirom na bračnog druga i uzdržavanike te uvjeta koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje.

2. Načelo jednakog postupanja ne dovodi u pitanje odredbe o zaštiti žena zbog majčinstva.”

6 U skladu s člankom 7. stavkom 1. te direktive:

„Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da iz njezinog područja primjene isključe:

(a) utvrđivanje dobi za odlazak u mirovinu s ciljem pružanja starosne mirovine i njezine moguće posljedice na druga davanja;

(b) pogodnosti sustava starosnih mirovina odobrenih osobama koje su odgojile djecu; stjecanje prava na davanja nakon prekida zaposlenja zbog odgoja djece;

[…]"

Španjolsko pravo

7 Članak 60. Leya General de la Seguridad Social (Opći zakon o socijalnoj sigurnosti), u pročišćenom tekstu potvrđenom Real Decretom Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (Kraljevska zakonodavna uredba 8/2015 o potvrđivanju revidiranog teksta Općeg zakona o socijalnoj sigurnosti) od 30. listopada 2015. (BOE br. 261 od 31. listopada 2015., str. 103291.) (u daljnjem tekstu: LGSS), naslovljen „Dodatak za majčinstvo u mirovinama sustava socijalne sigurnosti ostvarenima na temelju uplate doprinosa", glasi kako slijedi:

„1. Ženama koje su imale biološku ili posvojenu djecu te koje na temelju bilo kojeg režima u sustavu socijalne sigurnosti ostvaruju pravo na doprinosnu starosnu mirovinu, mirovinu za nadživjele osobe ili mirovinu zbog trajne invalidnosti priznaje se dodatak na mirovinu s obzirom na njihov demografski doprinos socijalnoj sigurnosti.

Iznos spomenutog dodatka, koji u svakom pogledu ima pravnu narav javne mirovine ostvarene na temelju uplate doprinosa, jednak je rezultatu koji se dobije primjenom određenog postotka na početni iznos navedenih mirovina, ovisno o broju djece u skladu sa sljedećom ljestvicom:

(a) u slučaju dvoje djece: 5 %.

(b) u slučaju troje djece: 10 %.

(c) u slučaju četvero ili više djece: 15 %.

Za potrebe utvrđivanja prava na dodatak i njegova iznosa uzimaju se u obzir samo djeca rođena ili posvojena prije događaja koji je prouzročio pravo na odgovarajuću mirovinu.

2. Ako iznos prvotno priznate mirovine prelazi granicu utvrđenu u članku 57. bez primjene dodatka, iznos mirovine i dodatka ne smije prekoračiti tu granicu uvećanu za 50 % odobrenog dodatka.

Isto tako, ako iznos priznate mirovine dosegne granicu utvrđenu u članku 57. primjenom samo dijela dodatka, zainteresirana osoba ima pravo primati i 50 % dijela dodatka koji prelazi gornju granicu koja je u tom trenutku bila na snazi.

U slučajevima kad se, na temelju zakona ili propisa, gornja granica može prekoračiti zbog drugih razloga, dodatak se izračunava u skladu s ovim stavkom na način da se kao početni iznos mirovine uzme iznos gornje granice koja je u tom trenutku bila na snazi.

Ako je mirovina koju treba dopuniti dodatkom stečena zbrajanjem razdoblja osiguranja na osnovi načela *pro rata temporis* na temelju međunarodnih pravila, dodatak se izračunava na temelju teoretski stečene mirovine, a na dobiveni rezultat primjenjuje se odgovarajući razmjerni udio.

[…]

4. Dodatak na mirovinu ne primjenjuje se u slučaju dobrovoljnog odlaska zainteresirane osobe u prijevremenu mirovinu ili u slučaju djelomičnog umirovljenja, na koje slučajeve se odnose članci 208. i 215.

Međutim, odgovarajući dodatak na mirovinu isplaćuje se kada se puna mirovina ostvari na temelju djelomične mirovine, u trenutku kad umirovljenik navrši propisanu dob za umirovljenje.

[…]"

8 Članak 208. LGSS-a, naslovljen „Dobrovoljni odlazak u prijevremenu mirovinu", određuje:

„1. Dobrovoljni odlazak zainteresirane osobe u prijevremenu mirovinu podliježe sljedećim uvjetima:

(a) navršena dob koja je najviše dvije godine niža od dobi koja se u svakom slučaju primjenjuje u skladu s člankom 205. stavkom 1. točkom (a), pri čemu se u tu svrhu ne primjenjuju koeficijenti smanjenja iz članka 206.

(b) dokaz o razdoblju stvarnog plaćanja doprinosa tijekom najmanje 35 godina, pri čemu se ne uzima u obzir razmjerni dio koji se odnosi na premije. U te se isključive svrhe u obzir uzima samo trajanje služenja obveznog vojnog roka ili zamjenske socijalne službe, u najduljem trajanju od godine dana.

(c) kad se ispune opće i posebne pretpostavke za ovaj način umirovljenja, iznos ostvarene mirovine mora biti viši od iznosa najniže mirovine na koju bi zainteresirana osoba imala pravo zbog svoje obiteljske situacije s navršenih 65 godina života. U suprotnom slučaju, nije moguće koristiti taj oblik odlaska u prijevremenu mirovinu.

[…]"

Glavni postupak i prethodno pitanje

9 Osobi YJ je, na temelju vlastitog zahtjeva, odlukom INSS-a od 11. prosinca 2017. odobren prijevremeni odlazak u mirovinu i isplata mirovine s učinkom od 4. prosinca 2017. Protiv te odluke osoba YJ podnijela je prigovor tvrdeći da joj je, s obzirom na to da je imala troje djece, INSS trebao odobriti dodatak na mirovinu za majčinstvo, predviđen člankom 60. LGSS-a.

10 Budući da je INSS odlukom od 9. svibnja 2018. odbio taj prigovor uz obrazloženje da se taj dodatak na mirovinu za majčinstvo ne primjenjuje u slučaju kad zainteresirana osoba odluči otići u prijevremenu mirovinu, osoba YJ je pokrenula postupak pred Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Radni sud br. 3 u Barceloni, Španjolska). Pred sudom koji je uputio zahtjev u bitnome ističe da članak 60. LGSS-a dovodi do diskriminacije prema ženama koje nemaju pravo na isplatu navedenog dodatak na mirovinu za majčinstvo zbog toga što su odlučile otići u prijevremenu mirovinu.

11 Sud koji je uputio zahtjev podsjeća na to da je Sud, u presudi od 12. prosinca 2019., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Dodatak na mirovinu koji se priznaje majkama) (C-450/18, EU:C:2019:1075), smatrao da članak 60. LGSS-a, koji nije obuhvaćen područjem primjene odstupanja predviđenog člankom 4. stavkom 2. Direktive 79/7, ni područjem primjene odstupanja predviđenog člankom 7. stavkom 1. točkom (b) te direktive, predstavlja izravnu diskriminaciju na temelju spola zabranjenu navedenom direktivom.

12 Sud koji je uputio zahtjev dodaje da nema razloga da se, *mutatis mutandis*, ne primijeni rasuđivanje Suda iz te presude u pogledu svih žena koje se nalaze u istoj situaciji, neovisno o obliku i datumu pristupa mirovinskom sustavu, a koje imaju pravo na isti dodatak na mirovinu za majčinstvo.

13 Stoga se sud koji je uputio zahtjev pita je li sustav predviđen člankom 60. LGSS-a, na temelju kojeg žene koje, poput osobe YJ, odluče otići u prijevremenu mirovinu, nemaju pravo na dodatak na mirovinu za majčinstvo predviđen tim člankom, za razliku od onih koje odlaze u mirovinu u dobi predviđenoj zakonom ili koje odlaze u prijevremenu mirovinu zbog prirode posla koji su obavljale tijekom svojeg radnog vijeka, zbog invalidnosti ili slijedom prestanka rada u razdoblju koje neposredno prethodi mirovini zbog razloga koji ne ovise o njihovoj volji, u skladu s načelom prava Unije koje jamči jednako postupanje u širem smislu, odnosno prema muškarcima i ženama, ali i prema ženama, te predstavlja li taj sustav izravnu diskriminaciju u smislu Direktive 79/7.

14 U tim je okolnostima Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Radni sud br. 3 u Barceloni) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Može li se smatrati da do izravne diskriminacije u smislu Direktive 79/7 dovodi pravilo poput članka 60. stavka 4. [LGSS-a] na temelju kojeg se dodatak na mirovinu za majčinstvo ne primjenjuje na žene koje dobrovoljno odlaze u prijevremenu mirovinu, za razliku od žena koje također dobrovoljno odlaze u mirovinu ali su navršile za nju propisanu zakonsku dob ili žena koje odlaze u prijevremenu mirovinu zbog prirode posla koji su obavljale tijekom svojeg radnog vijeka ili zbog invalidnosti odnosno zato što su prestale raditi prije nego što su ostvarile pravo na mirovinu zbog razloga koji ne ovise o njihovoj volji?”

O prethodnom pitanju

15 Najprije valja istaknuti da sud koji je uputio zahtjev u svojem zahtjevu za prethodnu odluku općenito upućuje na Direktivu 79/7, pri čemu ne navodi odredbu ili odredbe te direktive čije tumačenje traži.

16 S obzirom na navedeno, iz teksta upućenog pitanja, kao i iz pojašnjenja suda koji je uputio zahtjev u zahtjevu za prethodnu odluku, proizlazi da je cilj tog pitanja zapravo utvrditi postojanje izravne diskriminacije na temelju spola u smislu Direktive 79/7, koja je zabranjena člankom 4. stavkom 1. te direktive, koji određuje da načelo jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti znači nepostojanje svake diskriminacije na temelju spola, bilo izravne ili neizravne, prije svega s obzirom na bračni ili obiteljski status.

17 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je prema ustaljenoj sudskoj praksi u okviru postupka suradnje s nacionalnim sudovima, uspostavljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu da sudu koji je uputio zahtjev pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da riješi spor koji se pred njim vodi i da će u tom smislu Sud po potrebi preoblikovati pitanja koja su mu postavljena (presuda od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 27. i navedena sudska praksa).

18 Stoga, kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao koristan odgovor, postavljeno pitanje treba razumjeti tako da se njime traži da se odredi treba li članak 4. stavak 1. Direktive 79/7 tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis koji za žene koje su imale najmanje dvoje bioloških ili posvojene djece predviđa dodatak na mirovinu za majčinstvo u slučaju odlaska u mirovinu u dobi predviđenoj zakonom ili odlaska u prijevremenu mirovinu zbog određenih razloga predviđenih zakonom, ali ne i u slučaju dobrovoljnog odlaska zainteresirane osobe u prijevremenu mirovinu.

19 U tom pogledu valja podsjetiti na to da pojam „izravna diskriminacija na temelju spola” iz članka 4. stavka 1. Direktive 79/7 treba razumjeti tako da obuhvaća svaku situaciju u kojoj osoba zbog svojeg spola ima nepovoljniji tretman nego što ga ima ili ga je imala odnosno bi ga imala druga osoba u usporedivoj situaciji (presuda od 26. lipnja 2018., MB (Promjena spola i starosna mirovina), C-451/16,

EU:C:2018:492, t. 34.). Iz toga slijedi da je potrebno da se prema nekoj osobi postupa nepovoljno zbog njezine pripadnosti muškom ili ženskom spolu kako bi se za izravnu diskriminaciju moglo reći da se „temelji na spolu”.

20 Osim toga, valja istaknuti da se Direktiva 79/7, u skladu sa svojim naslovom i člankom 1. u vezi sa svojom prvom i drugom uvodnom izjavom, odnosi na postupnu provedbu načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti. Osim toga, način pisanja definiran u članku 1. te direktive potvrđuje da izraz „načelo jednakog postupanja”, koji se koristi u ostatku navedene direktive, treba razumjeti na način da skraćeno upućuje na „načelo jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti”.

21 Slijedom toga, pojam „diskriminacija na temelju spola” iz članka 4. stavka 1. Direktive 79/7 može se odnositi samo na slučajeve diskriminacije između radnika muškog spola, s jedne strane, i radnica ženskog spola, s druge strane.

22 U tim okolnostima članak 4. stavak 1. Direktive 79/7 ne može se smatrati odredbom prava Unije koja jamči jednako postupanje u širem smislu, odnosno i prema osobama istog spola. Suprotno tomu, pojam „izravna diskriminacija na temelju spola” iz te odredbe podrazumijeva situaciju u kojoj se prema radnicima – zbog njihova spola – u usporedivoj situaciji postupa nepovoljnije u odnosu na druge radnike suprotnog spola.

23 U ovom slučaju situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku odnosi se na ženu koja, zato što je odlučila otići u prijevremenu mirovinu, nema pravo na dodatak na mirovinu za majčinstvo i zbog toga smatra da se prema njoj postupa nepovoljnije nego prema ženama koje, zato što su otišle u mirovinu u dobi određenoj zakonom ili su se odlučile za prijevremenu mirovinu zbog određenih zakonom predviđenih razloga, imaju pravo na taj dodatak na mirovinu.

24 Međutim, Direktiva 79/7 ne može se primijeniti na takvu situaciju jer se kriterij zbog kojeg je odbijena isplata dodatka na mirovinu za majčinstvo ženama koje dobrovoljno odu u prijevremenu mirovinu ne odnosi na spol radnika o kojem je riječ, nego na načine njegova umirovljenja, tako da se navodno diskriminirajuće postupanje stoga ne „temelji na spolu”. Štoviše, predmetna se situacija ne odnosi na diskriminaciju prema radnicima muškog spola, s jedne strane, i radnicama ženskog spola, s druge strane, nego na navodno nejednako postupanje prema radnicama ženskog spola.

25 Taj zaključak nije doveden u pitanje presudom od 12. prosinca 2019., Instituto Nacional de la Seguridad Social (Dodatak na mirovinu koji se priznaje majkama) (C-450/18, EU:C:2019:1075), iako se predmet u kojem je donesena ta presuda odnosio na isti nacionalni propis poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku. Naime, u tom predmetu, tužitelj u glavnom postupku bio je radnik muškog spola koji je smatrao da se prema njemu postupa nepovoljnije nego prema radnicama ženskog spola jer mu je odbijena isplata predmetnog dodatka na mirovinu uz obrazloženje da je pripadnik muškog spola. U navedenoj presudi Sud je stoga svoje rasuđivanje mogao temeljiti na Direktivi 79/7 jer se nejednako postupanje na koje se tužitelj pozivao odnosilo na radnike muškog spola u odnosu na radnice ženskog spola, pa se stoga temeljilo na spolu radnika o kojem je riječ, što u ovom predmetu nije slučaj.

26 U tim uvjetima valja smatrati da situacija o kojoj je riječ u glavnom postupku ne ulazi u područje primjene Direktive 79/7.

27 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da se Direktiva 79/7 ne primjenjuje na nacionalni propis koji za žene koje su imale najmanje dvoje biološke ili posvojene djece predviđa dodatak na mirovinu za majčinstvo u slučaju odlaska u mirovinu u dobi predviđenoj zakonom ili u slučaju odlaska u prijevremenu mirovinu zbog određenih razloga predviđenih zakonom, ali ne i u slučaju dobrovoljnog odlaska zainteresirane osobe u prijevremenu mirovinu.

Troškovi

28 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (šesto vijeće) odlučuje:

Direktiva Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti ne primjenjuje se na nacionalni propis koji za žene koje su imale najmanje dvoje biološke ili posvojene djece predviđa dodatak na mirovinu za majčinstvo u slučaju odlaska u mirovinu u dobi predviđenoj zakonom ili u slučaju odlaska u prijevremenu mirovinu zbog određenih razloga predviđenih zakonom, ali ne i u slučaju dobrovoljnog odlaska zainteresirane osobe u prijevremenu mirovinu.

Potpisi